

existeixen: els obrers i els capitalistes. I no és una divisió marxista de la societat, sinó que és real, i ara més que mai. A més, el moviment estudiantil ara té el suport de tots els exiliats, que són la majoria dels polítics iranians, dels que tenim experiència política perquè vam fer la revolució i ja sabem que si la religió puja va al poder seria un fracàs.

—Fins ara no estaven units?

—No, fins i tot nosaltres vam ser atacats per aquesta organització estudiantil. A mi no em deixaven estudiar a la universitat perquè no era religiosa. Van imposar un nou sistema de selectivitat, que ja és dur per naturalesa donades les poques universitats que tenim. A més, van imposar una selectivitat religiosa i un certificat de la mesquita del barri per demostrar que eres bon creient. Així van excloure milers de joves. Van islamitzar la universitat. I ara han vist que no es pot estudiar "química islàmica"! Ara que són ells els torturats i perseguits, han vist que l'enemic és comú i ja no són progovernamentals.

—El reformisme islàmic és un miratge?

—Sí, perquè la diferència de l'islam amb el cristianisme és que la Bíblia és un conjunt de recomanacions ètiques i morals, no hi ha lleis perquè Crist no va arribar al poder. Al contrari del profeta de l'islam, que en una part de la seva vida estigué al poder i imposà lleis, càstigs i recompenses. Això fa que el llibre sagrat sigui intocable. Però als iranians ens queda molt lluny tot això. Primer, que no som àrabs, desconeixem el que diu l'Alcorà perquè està en àrab. Tampoc no ho sabem quan Khomeini va arribar al poder, i per això vam caure en el que deia ell que deia l'Alcorà. Però era una gran mentida. Ara sí que s'ha traduït al farsi [persa] fora de l'Iran, i els que viuen a l'Iran ja saben per experiència pròpia que és un govern religiós. És a dir, perdre les llibertats personals, persecució de la llengua persa, la divisió de la societat, la discriminació contra les ètnies o el desinterès per la història mil·lenària del país d'abans de l'arribada de l'islam.

—Però al Govern no hi ha cap persa?

—No, la majoria són turcs. L'Iran és multiètnic, hi ha dotze nacionalitats grans i d'altres de petites. El poble persa és la minoria, és el 40% de la població. Hi ha 25 milions de turcòfons iranians i són majoria en el poder polític, econòmic i militar. A ells els és igual la llengua persa. Avui a Teheran, per l'emigració, als carrers escoltes el turc. A més, el concepte del règim islàmic és el panislamisme, no s'identifiquen amb l'Iran. La nostra identitat, i vosaltres, catalans, ho entendreu millor, és amenaçada pel règim. Per exemple la vestimenta que porten no és iraniana, és àrab. El xador tampoc és persa, i la prohibició de l'alcohol va en contra de les nostres tradicions. Per això tots els iranians fan cervesa a casa seva i els que abans no bevien ara ho fan. El mateix han fet amb l'oci, per això hi ha tantes paraboliques i es fan festes clandestines.

—Amb aquesta situació des de fa vint-i-cinc anys, com és que la revolta del 1999 no es va encomanar a tota la societat o no n'han sorgit de noves?

—Per diverses raons. Primera, que la revolta del 1979 ha deixat molt mal gust de boca. Vam fer una revolució laica però va caure en mans dels islamistes per manca de partits polítics que guessin la revolta espontània. En segon lloc, per la guerra amb

l'Iraq: vuit anys de violència i d'execucions de molts iranians contraris a la guerra, i quatre milions d'iranians que van sortir del país, que és el major èxode en tota la seva història. L'Iran és qui té més presos polítics del món i el major nombre d'executats del món. Va ser una repressió brutal a escala ètnica, cultural, religiosa, social i política. Tot això ha fet que moltes famílies que han perdut fills en la guerra o la repressió o l'exili, es preguntin si sortir

al carrer contra el règim pot sortir del foc per anar a les brases com a l'època del xa. Però almenys a l'època del xa podies anar al cinema i agafar la mà de la teva xicota i passejar pel carrer i escollir el color de la teva roba. Coses elementals. El retrocés de les dones ha estat brutal. L'any 1976 teníem dues ministres, molt abans que molts països europeus. Tot això ha fet que no hi hagués una mobilització social.

—I quina és la influència de la guerra actual de l'Iraq?

—Molt important, per això molts iranians van creure que Khatami podria ser una alternativa al règim islàmic i a poc a poc els podria dur a la llibertat promesa. I això que els iranians no són practicants. Però en haver fracassat l'opció Khatami, i això és molt trist de dir-ho, pensaven que els americans els salvarien. És a dir, com que no hi ha una alternativa des de dins per derrocar el règim, cal que els EUA vinguin i acabin amb el règim com van fer amb Saddam. De fet, tal com va prometre Bush, que va posar a l'Iran dins el sac de l'eix del mal. Els joves tenien moltes esperances en un atac dels EUA contra el règim, no per ocupar el país. Però el fet que els EUA es quedessin atrapats al pantà iraquiana els féu veure que d'aquest sant no es podien esperar miracles. Aquesta decepció primer, i després també influeix molt l'ús que el règim de l'Iran ha fet del conflicte a l'Iraq, ja que cada moment ensenyen des de les seves televisions com de malament viuen els iraquians després de Saddam, mostrant que el cas sempre és pitjor que un dictador conegut. Tot això al règim de l'Iran li ha donat molta força.

—És comparable el 1999 iranià amb Tiananmen per als xinesos?

—D'alguna manera potser. Però el moviment de Tiananmen estava finançat en gran part des de fora, per això va caure. En canvi el moviment dels estudiants iranians és constant, rep molts

JANA BARRIÉ

Les festes clandestines, explica Amirlan, no són el que més preocupa els joves iranians avui, sinó l'atur.

cops, però torna a renéixer. La setmana passada van fer un congrés obert a escala estatal. S'han adonat que el règim els va derrotar perquè no estaven units amb la resta del moviment opositor, com per exemple els periodistes. A falta de partits polítics, els periodistes s'han convertit en portaveus del poble, cada diari sembla un partit i cada director un líder polític. Per això l'Iran té el major nombre de periodistes detinguts d'Orient Pròxim. Actualment té setze empresonats. Per tant, ara s'han unit amb els periodistes, els advocats, i s'han tomat a organitzar. A més, a tots els sectors de la societat van confluïnt, els armenis, els jueus, els laics, els estudiants kurds, els balutxis, els azerbaidjans...

—I els venedors dels mercats públics, els que mouen els negocis als basars i són la peça econòmica clau de l'aliança amb els religiosos?

—El basar és el gran enemic social dels estudiants. I la seva representació política que són els ultraconservadors. Però és una aliança tàctica que es va trencant a mesura que l'Iran estableix més relacions econòmiques amb els països occidentals.

—Què diferencia els joves que van fer la revolució el 1979 i els d'ara?

—Els joves dels darrers anys del xa érem molt polititzats i molt combatius. Jo amb dotze o tretze anys ja llegia Lorca, García Márquez o Camus, alguns dels quals era delícite tenir-los. Això ha canviat perquè ara els joves l'únic que volen és una llibertat personal, no llibertats polítiques. Tant se'ls en dóna, que el partit comunista, el socialista o els sindicats no existeixin.

—Per què?

—Perquè els han privat de les primeres necessitats: un noi o una noia conèixer una altra persona. Nosaltres teníem cobertes aquestes necessitats, podíem caminar amb un noi al costat. Però en veure's privats d'aquestes necessitats primàries, els joves

s'han despolititzat totalment i es refugien en viure bé. Abans nosaltres fèiem les mateixes reunions clandestines per debatre ideologia, per pensar com fer caure el xa, i ara parien de com lligar per no caure en mans de la policia perquè si t'enganxen et fan cent assots en públic o t'obliguen a casar-te amb la persona que t'han enganxat.

—Però també és un gest polític en el fons.

—Sí, tot el que ara vagi en contra d'unes polítiques del règim que discriminin la persona és benvingut. El que passa és que aquestes festes només es fan en grans ciutats i en alguns barris. En realitat la major preocupació dels joves avui és l'atur.

—Els beneficis del petroli tapen tot aquest descontentament?

—Sí, ara, però, se'n produeix molt menys que en l'època del xa, que eren sis milions de barrils al dia i ara en són dos. I per tant no es poden cobrir els serveis com abans, a més la població s'ha doblat. Per això el que provocarà molts problemes a aquest règim són els joves que estan a l'atur, no els estudiants universitaris.

—De tota manera, segons bona part de la premsa europea, sembla que l'Iran no és tan dur com altres règims islàmics.

—És que el poble no és integrista i no té res a veure amb el règim. Nosaltres els anomenem "ells", i l'arribada de Khomeini i el règim actual ens recorda tot el que va passar amb la invasió arabomusulmana el 642.

—Però a Europa Khatami se l'ha promogut molt i, ara que ja no té tant suport, no se'n parla tant.

—L'Iran està al costat d'Afganistan, ocupada pels EUA per controlar el gas i petroli d'Àsia Central i per tant la segona reserva mundial d'aquestes matèries, i ara amb l'Iraq, l'altre veí de l'Iran, de moment té sota control un gran exportador de petroli. EUA també té controlat el petroli de l'Aràbia Saudita. Per consegüent el preu del petroli i el gas, el benestar dels europeus, el controlaran els EUA. D'això només se n'escapa l'Iran, per aquest motiu interessa tant a Europa. El problema és el règim islàmic, per això els europeus veuen una petita possibilitat de netejar-se la cara amb Khatami, i el presenten com un nou Gorbatxov. Però ara Khatami ha perdut la legitimitat en quedar-se sense vots i la UE, com que continua obsessionada per netejar la imatge de l'Iran, busca una nova alternativa. I la substituïda és la premi Nobel de la Pau Shirin Ebadi, que és una gran dona, però com ella n'hi ha moltes més.

—Alguna altra en particular?

—A mi em va sorprendre que no es fixessin en Marian Firuz, la presa política més antiga del planeta amb aquesta condició, que té noranta-tres anys, i que és la líder de l'Organització Democràtica de la Dona Iraniana, va ser companya de la Passionaria a França, pertanyia a la dinastia anterior als Pavlevs i es va integrar al Partit Comunista. Va ser condemnada a mort pel xa, però es va escapar del país i amb la revolució va tornar i va organitzar un moviment feminista molt gran, un diari, una revista. Després la van detenir, la van condemnar a mort, però com que era una figura internacional es va salvar i ara està en cadena perpètua. Aquests premis són molt polítics, i el que pretén la UE és apostar per un canvi, però això li'l van donar a una dona desconeguda d'un país de l'eix del mal, però que no fos de l'oposició,

no els interessa una comunista o una socialista. Els interessa una dona que estigui dins del sistema de la República Islàmica. Ella no està en contra de les penes tremendes de l'islam, està a favor d'alguns retocs.

— Però té molt suport a l'Iran, oi?

— Sí, quan li van donar el premi la van anar a rebre molta gent tot i que estava prohibit. Khatami es va enfadar molt perquè pensava que el premi seria per a ell. De fet la va criticar per no dur el vel quan va anar a recollir el Nobel, i ella va dir que el vel no és una peça de roba iraniana. Em va semblar molt valenta. El suport del poble iranià va demostrar que podia ser una alternativa al poder a Khatami, però ha rebut moltes amenaces i ha dit que no és política, que senzillament és una defensora dels drets humans. I tot i que surt molt als mitjans occidentals a l'Iran, ha perdut popularitat perquè va decepcionar una mica, amb aquesta insistència a dir que no comptem amb ella.

— L'actitud d'Europa de buscar nous Gorbatsxovs que només generin frustració no pot fer que els iranians vegin en una invasió dels EUA l'única solució encara que generi altres problemes?

— Hi ha un sector que ho desitja. I és un sector fort. Hi ha un milió d'iranians exiliats als EUA, que la majoria viuen molt bé i tenen contactes amb l'han. Molts d'ells no són exiliats polítics i poden anar i venir. Per tant, per a un sector d'iranians els EUA són la meca, quan per a nosaltres de joves els EUA eren els culpables que el xa estigués al poder. I ara el règim, en oposar-se als EUA, augmenta la popularitat dels americans, pel fet que l'enemic dels teus enemics és el teu amic. Però s'equivoquen. Els EUA, on han entrat, mai han dut democràcia. I l'Iran és un bon exemple. Però la gent oblida ràpid.

— Però si no hi ha alternatives...

— Ara la situació és molt complexa. Però una intervenció militar d'EUA la descarto totalment. Però pot ser que ho facin indirectament a través d'Israel, i que aquests bombardegin refineries o centrals nuclears iranianes. S'ha fet públic que tenien una data per a gener i febrer de l'any que ve. Com van fer amb l'Iraq, que quan eren amics dels EUA Israel va bombardejar-hi una central nuclear. Però de moment el règim de l'han està segur des de fora, però això no vol dir que estigui segur a dins. És cert que avui no hi ha una alternativa política democràtica, cosa que no vol dir que no hi hagi una explosió social. Aquests esclats no es planifiquen.

TINA BACQUÉ

Per a Amírián els europeus volen netejar la imatge de l'Iran amb la Nobel Shirin Ebadi.

— Què cal?

— La qüestió econòmica. Som un país molt ric, molt treballador i molt solidari. A més sempre hi ha hagut estalvis. I el preu del petroli ajuda. Per això de moment el règim aguanta. Però el factor social pot fer canviar l'Iran. També hi ha un altre factor i són les discrepàncies dins la cúpula del règim. Rafsanjani és l'home més fort de l'Iran, i alhora és molt pragmàtic i canvia de jaqueta quan cal. Ha enviat molts missatges als EUA dient que l'Iran pot ser com la Xina, és a dir, per dins fem el que volem però econòmicament podem establir relacions polítiques i portar-nos bé com a l'època dei xa. Hi ha part de la societat que està d'acord amb això perquè com a mínim es suavitzarà alguna norma. El poble, en part, donaria suport a opció i els europeus també. Però els EUA són molt miops i no ho faran. Aquestes discrepàncies dins del règim i la mort, que no trigarà gaire, de Khamenei, que és el *velayat-e faquih*, la figura

del savi islàmic, possiblement allò del referèndum que diem es farà. Aquesta figura desapareixerà de la Constitució amb la desaparició de la persona. Khamenei és molt gran i està molt malament. I en el moment que desaparegui desapareixerà la teocràcia a l'Iran. I aleshores Rafsanjani, encara que es vesteixi amb sotana, serà el president de la república i haurà de tenir un parlament i no és gaire integrista. A més Khatami no pot tornar-se a presentar i Rafsanjani sí.

— I no hi ha substituït a Khamenei?

— No, perquè és una figura que no existeix ni a l'islam, s'ho va inventar Khoimeini. Com que Khomeini no volia ser president de la República, li van donar aquest càrrec honorífic però amb poder per vetar-ho tot. I a la seva mort cap dels grans aiatol·làs no el volien substituir perquè no estaven d'acord amb la unió política i religiosa. I aleshores van posar-hi Khamenei per omplir el buit i demostrar que continuava essent un estat teocràtic.

— I el retorn de Rafsanjani resol el problema?

— Com a país que ha patit una guerra i una repressió tremenda, els iranians optarien per un mal menor abans d'agafar ies armes contra el règim. La memòria de la revolució i com de contraproductiu va ser està molt viva. La ruptura seria brutal per l'absència d'una força democràtica laica. Seria un suïcidi.